TALABALARNING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA FOIZ VA KREDIT HISOB KITOBLAR MASALALARI

Buxoro viloyati Vobkent tumani
1-son texnikumi matematika fani o‘qituvchisi
Qo‘ldosheva Munavvar Istam qizi

Annotatsiya: Maqolada talabalarning moliyaviy savodxonligini oshirishda foiz va kredit hisob-kitoblari masalalarining ahamiyati, foizlarni hisoblash, kredit to‘lovlarini aniqlash hamda moliyaviy qarorlarni qabul qilish jarayonida matematik bilimlarning o‘rni, foiz va kreditga oid masalalarni o‘qitishning samarali usullari, ularning amaliy ahamiyati hamda talabalarda iqtisodiy tafakkur va moliyaviy mas’uliyatni shakllantirishdagi roli haqida ma’lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Moliyaviy savodxonlik, foiz hisob-kitoblari, kredit, annuitet, bank xizmatlari, iqtisodiy tafakkur, moliyaviy madaniyat, kredit to‘lovlari, matematik modellashtirish, ta’lim krediti.

Bugungi bozor iqtisodiyoti sharoitida moliyaviy savodxonlik har bir inson uchun muhim hayotiy ko‘nikmalardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, talaba-yoshlarning moliyaviy bilimlarga ega bo‘lishi ularning kelajakdagi iqtisodiy faoliyati, shaxsiy budjetni boshqarishi hamda moliyaviy qarorlarni to‘g‘ri qabul qilishida muhim ahamiyat kasb etadi. Hozirgi kunda bank xizmatlari, kredit tizimi, foiz stavkalari va elektron to‘lov vositalarining keng rivojlanishi yoshlarning moliyaviy munosabatlarga erta jalb etilishiga sabab bo‘lmoqda. Shu bois talabalarda foiz va kredit hisob-kitoblariga oid bilimlarni shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Foiz hisoblash, kredit to‘lovlarini aniqlash, qarz yuklamasini baholash kabi amaliy masalalar moliyaviy savodxonlikning asosiy tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Ushbu bilimlar orqali talabalar kredit olishning afzallik va kamchiliklarini tahlil qilish, ortiqcha moliyaviy tavakkalchiliklarning oldini olish hamda mablag‘lardan oqilona

foydalanishni o‘rganadilar. Ayniqsa, iste’mol kreditlari, ipoteka, ta’lim kreditlari va bank omonatlariga oid hisob-kitoblarni tushunish yoshlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirishga xizmat qiladi.

Talabalarning moliyaviy savodxonligini shakllantirishning ahamiyati

Moliyaviy savodxonlik - bu insonning daromad va xarajatlarni boshqarish, mablag‘larni tejash, investitsiya qilish hamda kredit va qarz majburiyatlarini to‘g‘ri baholash ko‘nikmalariga ega bo‘lishidir. Talabalik davri yoshlarning mustaqil hayotga tayyorgarlik bosqichi hisoblanadi. Shu sababli aynan ushbu davrda moliyaviy bilimlarni shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Talabalarning foiz va kredit hisob-kitoblariga oid bilimlarni egallashi ularning iqtisodiy qarorlarni ongli ravishda qabul qilishiga yordam beradi.

Hozirgi kunda bank xizmatlari va kredit tizimlarining rivojlanishi natijasida yoshlar turli xil moliyaviy mahsulotlardan foydalanmoqda. Masalan, ta’lim kreditlari, iste’mol kreditlari, bank kartalari va onlayn to‘lov tizimlari talabalarning kundalik hayotiga kirib kelgan. Biroq foiz stavkalarini tushunmaslik yoki kredit shartlarini to‘liq tahlil qilmaslik ortiqcha qarzdorlik va moliyaviy muammolarga olib kelishi mumkin. Shu bois foiz va kredit hisob-kitoblarini o‘rgatish talabalarning moliyaviy madaniyatini oshirishda muhim vosita hisoblanadi.

Foiz tushunchasi iqtisodiy va moliyaviy munosabatlarning asosiy elementlaridan biridir. Foizlar bank omonatlari, kreditlar, investitsiyalar va soliq tizimida keng qo‘llaniladi. Talabalar oddiy va murakkab foiz formulalarini bilish orqali mablag‘larning vaqt davomida qanday o‘zgarishini tushunib yetadilar.

Oddiy foiz formulasi quyidagicha ifodalanadi:

$I = P \cdot r \cdot t$

Bu yerda:

I — foiz miqdori;

P — asosiy summa;

r — foiz stavkasi;

t — vaqt.

Kredit tizimi zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi hisoblanadi. Talabalar kreditning mohiyati, kredit turlari, foiz stavkalari va qaytarish shartlarini bilishlari zarur. Kredit hisob-kitoblariga oid masalalarni yechish orqali yoshlar qarz olishdan oldin moliyaviy imkoniyatlarini baholashni o‘rganadilar.

Foiz va kredit masalalarini o‘qitishning samarali usullari. Talabalarning moliyaviy savodxonligini oshirishda nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish muhim hisoblanadi. O‘qitish jarayonida real hayotiy misollar, bank xizmatlariga oid amaliy topshiriqlar hamda interaktiv metodlardan foydalanish samarali natija beradi.

Quyidagi usullar ayniqsa foydalidir:

- kredit va omonatlarga oid amaliy masalalarni yechish;
- bank kalkulyatorlari va elektron dasturlardan foydalanish;
- iqtisodiy vaziyatlarni modellashtirish;
- guruhli muhokama va loyiha ishlari tashkil etish.

Bunday yondashuv talabalarning mavzuga bo‘lgan qiziqishini oshiradi hamda ularda mustaqil moliyaviy qaror qabul qilish kompetensiyasini rivojlantiradi. Natijada yoshlar mablag‘larni to‘g‘ri boshqarish, ortiqcha qarzdorlikdan saqlanish va moliyaviy barqarorlikka erishish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Xulosa qilib aytganda, talabalarning moliyaviy savodxonligini oshirish bugungi kunda muhim ijtimoiy-iqtisodiy vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, foiz va kredit hisob-kitoblariga oid bilimlarni egallash yoshlarning moliyaviy munosabatlarda faol va mas’uliyatli ishtirok etishiga xizmat qiladi. Foizlarni hisoblash, kredit shartlarini tahlil qilish va moliyaviy xavflarni baholash ko‘nikmalari talabalarning iqtisodiy tafakkurini rivojlantirib, kelajakdagi moliyaviy barqarorligini ta’minlashga yordam beradi.

Maqolada ko‘rib chiqilganidek, foiz va kredit masalalari nafaqat matematik bilimlarni mustahkamlaydi, balki talabalarni real hayotiy vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilishga ham o‘rgatadi. Ushbu mavzularni amaliy misollar, interaktiv usullar va zamonaviy axborot texnologiyalari asosida o‘qitish ta’lim samaradorligini oshiradi. Natijada talabalar bank xizmatlari va moliyaviy instrumentlardan oqilona foydalanish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar.

Shu sababli ta’lim muassasalarida moliyaviy savodxonlikka oid mavzularni, xususan foiz va kredit hisob-kitoblarini chuqur o‘qitish hamda amaliy mashg‘ulotlar bilan boyitish maqsadga muvofiqdir. Bu esa yoshlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, moliyaviy xavfsizligini ta’minlash va jamiyatda moliyaviy madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X. Moliyaviy savodxonlik asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
2. Vahobov A.V., Xajibakiyev Sh.X. Bank ishi va kredit. – Toshkent: Sharq, 2020.
3. Jo‘rayev T.J. Foiz hisoblash usullari va amaliy masalalar. – Toshkent, 2019.
4. Karimov U.B. Talabalarda iqtisodiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2022.
5. Mamatov B.S. Moliya va kredit asoslari. – Samarqand, 2021.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki materiallari va uslubiy qo‘llanmalari.
7. Xolmo‘minov Sh.R. Iqtisodiy matematika va moliyaviy hisob-kitoblar. – Toshkent, 2020.
8. Internet manbalari